

ваний на потреби середнього класу та групи людей, які прагнуть піднятися на вищий щабель життєвої ієрархії й підвищити свій соціальний статус [3, с. 242].

Таким чином, у господарській діяльності вітчизняних підприємств усе більшу роль стає відігравати управління маркетингом. Маркетингове управління поки що належним чином не застосовується на практиці, досить мало й теоретичних розробок з проблем його організації та раціонального функціонування. Однак управління маркетингом підприємств України сьогодні є необхідним кроком для їх успішної ринкової діяльності, організації та спрямованості всіх можливостей на підвищення ефективності господарювання та досягнення поставлених цілей.

ЛІТЕРАТУРА

- Єрмошенко М. М. Маркетинговий менеджмент : навч. посіб. / М. М. Єрмошенко. – К. : НАУ, 2001. – 204 с.
- Заяць Т. А. Управління маркетингом на підприємстві : монографія / Т. А. Заяць, І. О. Тарлопов, О. О. Пилипенко. – Донецьк : ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 253 с.
- Економічна енциклопедія : в 3 т. / відп. ред. С. В. Мочерний. – К. : Видавничий центр «Академія», 2001. – Т. 2. – 848 с.
- Маркетинговий менеджмент : навч. посіб. / під заг. ред. М. І. Белявцева та В. Н. Воробйова. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 407 с.
- Гончаров С. М. Тлумачний словник економіста / С. М. Гончаров, Н. Б. Кушнір ; за ред. проф. С. М. Гончарова. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.
- Куценко В. М. Маркетинговий менеджмент : навч. посіб. / В. М. Куценко. – К. : МАУП, 2003. – 184 с.
- Котлер Ф. Основи маркетингу : учебник / Ф. Котлер. – М. : Бизнес-книга, 2006. – 699 с.
- Диксон П. Управление маркетингом : [пер. с англ.] / П. Диксон. – М. : БІНОМ, 1998. – 560 с.
- Балабанова Л. В. Управління маркетинговою діяльністю підприємства : монографія / Л. В. Балабанова, Н. М. Гурій ; М-во освіти і науки України ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк : [ДонНУЕТ], 2010. – 184 с.
- Войчак А. В. Маркетинговий менеджмент : підручник / А. В. Войчак. – К. : КНЕУ, 2009. – 328 с.
- Балабанова Л. В. Стратегічне маркетингове управління збутом підприємств : монографія / Л. В. Балабанова, Ю. П. Митрохіна ; М-во освіти і науки України ; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – Донецьк : [ДонДУЕТ], 2009. – 245 с.
- Крикунов М. Кому он нужен, этот маркетинговый менеджмент? / М. Крикунов // Маркетинг и реклама. – 2009. – № 6 (154). – С. 24–28.

УДК 331.232:339.13

ФАКТОРИ РЕГІОНАЛЬНОГО ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ ТА ПРОПОЗИЦІЇ ПРАЦІ ФАХІВЦІВ

Л. В. Дробиш, кандидат економічних наук

Досліджуючи проблеми формування професійних сегментів ринку праці на рівні регіону, необхідно враховувати те, що кожний регіон є відносно відокремленою, водночас відкритою, відтворювальною соціально-економічною системою, яка має свої особливості не лише в економічному розвитку, але й у про-

цесі формування ринку праці [1]. Відповідно для кожного регіону формування попиту й пропозиції праці за професійними сегментами супроводжується впливом безлічі факторів, які взаємопов'язані між собою.

Проаналізувавши чимало наукових праць, присвячених ринку праці, а саме питан-

ня його сегментації, регулювання та прогнозування, ми з'ясували, що окремі аспекти формування і функціонування ринку праці фахівців досліджували вітчизняні вчені С. І. Бандур, М. П. Білоблоцький, Д. П. Богиня, В. І. Герасимчук, О. А. Грішнова, А. З. Дашев, Б. С. Довжук, М. І. Долішній, Т. А. Заяць, С. М. Злупко, Л. Г. Колешня, А. М. Колот, Е. М. Лібанова, І. І. Лукінов, В. В. Онікієнко, І. Л. Петрова, В. М. Петюх, У. Я. Садова, Л. К. Семів, М. В. Семикіна, І. В. Терон, Б. Л. Токарський, О. І. Хомра. Разом з тим процеси формування попиту й пропозиції праці у професійному розрізі на рівні регіону майже не досліджені. Відповідно сегментація ринку праці у якісному розрізі (за професіями, спеціальностями, рівнями кваліфікації) і виявлення впливу факторів на формування професійних сегментів ринку праці в сучасних умовах на-

буває особливого значення, що зумовлено пошуком способів вирішення проблем зайнятості фахівців. З огляду на зазначене, слід більше уваги приділити дослідженню факторів формування попиту й пропозиції праці за професійними сегментами та виявленню їх впливу на кон'юнктуру регіонального ринку праці. Актуальність зазначених питань зумовила вибір теми дослідження та його практичне значення.

Метою статті є дослідження факторів формування попиту й пропозиції праці за професійними сегментами та виявлення їх впливу на кон'юнктуру ринку праці регіону.

Як свідчать результати аналізу, процес формування і розвиток професійних сегментів ринку праці відбувався під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів (рис. 1).

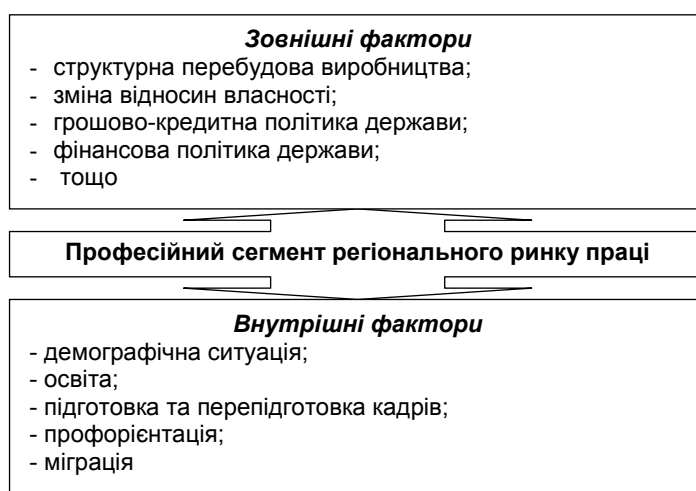

Рис. 1. Фактори формування попиту й пропозиції праці за професійними сегментами на ринку праці (розроблено автором)

Вивчення їх сукупного впливу на розвиток ринку праці дає змогу визначити взаємозв'язок між ними і ситуацією на ринку праці.

Так, у ході дослідження регіонального ринку праці Полтавщини ми виділили п'ять груп факторів, які визначали його кон'юнктуру, у тому числі його професійних сегментів. Це група демографічних, соціально-демографічних, соціальних, економічних і організаційно-економічних факторів. Як з'ясувалось, кожна з груп факторів у певний період часу мала різну силу впливу на процеси, що відбувалися

на ринку праці даного регіону. Однак у період становлення ринкових відносин, на нашу думку, визначальними факторами у формуванні професійних сегментів ринку праці Полтавщини були фактори, пов'язані зі структурною перебудовою економіки регіону, зміною структури зайнятості за видами економічної діяльності, появою нелегального сектора економіки, не досить сприятливою демографічною ситуацією, рівнем розвитку інфраструктури ринку праці, незначним поживленням міграційних процесів. У табл. 1 відображені

наслідки сукупного впливу означених вище сегментів регіонального ринку праці Полтав-
груп факторів на кон'юнктуру професійних щини.

Таблиця 1

Вплив факторів на формування професійних сегментів ринку праці*

Фактори та напрями впливу	Наслідки впливу окремих факторів на процеси, що відбуваються на ринку праці за професійними сегментами
Демографічна ситуація в регіоні	Прискорення темпів природного приросту населення та зміна вікової структури населення призведе до збільшення чисельності населення, яке здобуває вищу освіту і виходить на ринок праці. Неконтрольоване зростання випуску фахівців призводить до перенасичення ринку праці
Соціальні фактори	Зростання освітнього та культурного рівня населення обумовлює збільшення чисельності фахівців з вищою освітою, зокрема й економічною
Проведення економічних реформ у країні та регіоні	Зрушення в структурі зайнятості за видами економічної діяльності, перерозподіл фахівців за сферами виробництва, вивільнення працівників
Інноваційно-інвестиційна політика в регіоні	Збільшення зайнятості серед висококваліфікованих фахівців, у тому числі економічного спрямування
Територіальна спеціалізація	Зростає потреба в тих чи інших фахівцях. Збільшення кількості підприємств і організацій, що займаються підприємницькою діяльністю, мережі фінансово-кредитних і банківських установ зумовлює підвищену потребу у фахівцях з вищою економічною освітою
Професійна орієнтація населення	Дає можливість формувати пропозицію фахівців з певних професій і спеціальностей шляхом виявлення здібностей людини з урахуванням її інтересів і попиту на певні види економічної діяльності. Застосування специфічних методів профорієнтації сприяє посиленню конкурентоспроможності фахівців на ринку праці та досягненню ефективної їх зайнятості. Є дієвим засобом запобігання молодіжному безробіттю та формування у молоді мотивації до праці, усвідомленого вибору професій, потрібних ринку праці
Рівень розвитку соціальної інфраструктури регіону (ринку праці): - мережі вищих навчальних закладів і закладів післядипломної освіти; - мережі структур, що займаються працевлаштуванням населення (служба зайнятості, комерційні агентства з працевлаштування тощо)	Надмірна скупченість вищих навчальних закладів, що випускають фахівців економічного спрямування, призводить до перенасичення ними ринків праці окремих регіонів. Знижується рівень зайнятості та зростає рівень безробіття серед цієї категорії працівників, відповідно підвищуються вимоги до роботи служб зайнятості в питаннях працевлаштування висококваліфікованих фахівців з економічною освітою
Активність міграційних процесів: - зовнішніх - внутрішніх	Низька соціальна захищеність (порівняно низька заробітна плата, безробіття, невпевненість у майбутньому тощо) сприяє відтоку фахівців з вищою економічною освітою з регіону (країни) і навпаки

Примітка. * Розроблено автором.

До цього часу у нашій країні залишається недосконалим механізм регулювання підготовки фахівців з вищою освітою за більшістю спеціальностей, що призводить до перенасичення ринку праці певними фахівцями. При цьому особливо складною є ситуація у тих регіонах, де розташована велика кількість вищих навчальних закладів з підготовки фахівців економічного профілю. Поліпшити ситуацію з підготовкою та використанням фахівців дано-

го профілю у таких регіонах, на нашу думку, дасть змогу визначення й аналіз факторів, що формують попит на фахівців, і факторів, що формують попит на окремі спеціальності.

З цією метою ми були згрупували фактори, які є визначальними у формуванні попиту на економічні спеціальності та попиту на фахівців економічного профілю на ринку праці Полтавщини (рис. 2).

Рис. 2. Фактори формування професійного сегмента ринку праці в регіоні (розроблено автором)

Залежно від того, яка з груп факторів переважує на ринку праці, визначається його кон'юнктура. Зокрема, на Полтавщині, де впливовішими є фактори, що формують попит на окремі спеціальності (збільшується пропозиція) порівняно з факторами, що формують попит на цих фахівців (зменшується попит), складається трудонадлишкова кон'юнктура ринку праці.

Окрім виявлення факторів формування професійних сегментів ринку праці аналіз регіонального ринку праці передбачав також пошук факторів, які суттєво впливають на осно-

вні його елементи, а саме: попит, пропозицію і ціну робочої сили (рис. 3).

Значна насиченість ринку праці Полтавщини фахівцями торговельно-економічного спрямування зумовила потребу у дослідженні його стану та виявленні й оцінці факторів, що визначають попит на фахівців галузі знань «Економіка та підприємництво». Так, з усієї сукупності означених вище факторів ми виділили ті, що діють у напрямі зростання попиту на фахівців торговельно-економічного спрямування на ринку праці Полтавщини, а також ті, що сприяють його зниженню (табл. 2).

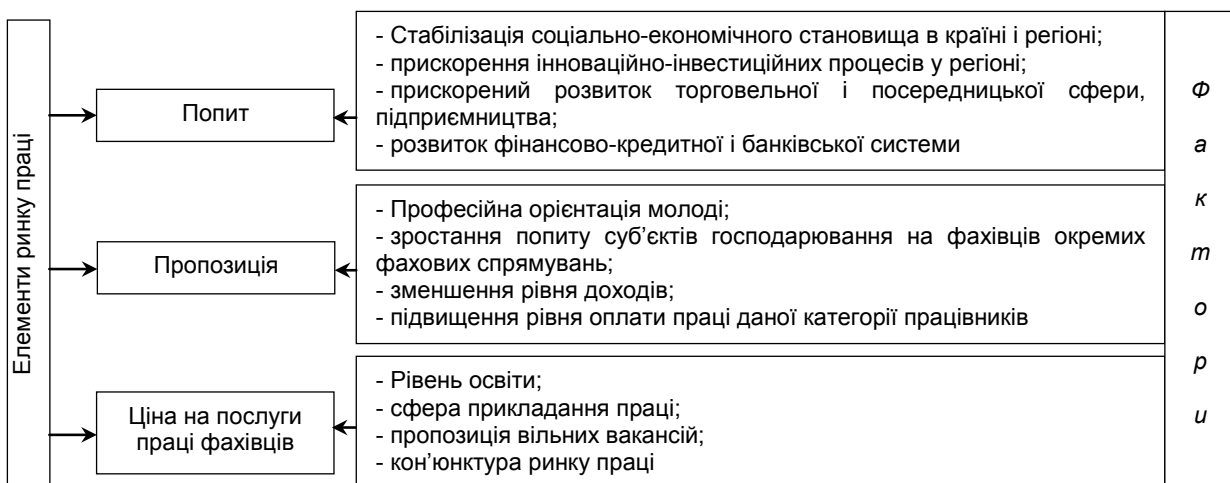

Рис. 3. Фактори впливу на основні елементи професійного сегмента ринку праці (розроблено автором)

Таблиця 2

Фактори зростання (зниження) попиту на фахівців торговельно-економічного спрямування на регіональному ринку праці*

Фактори	Напрями підготовки					
	економіка підприємства	фінанси	облік і аудит	міжнародна економіка	маркетинг	товарознавство та комерційна діяльність
Стабільність економічного розвитку регіону	+	+	+	+	+	+
Збільшення кількості функціонуючих підприємств усіх форм власності	+	+	+		+	+
Розвиток сфери торгівлі	+	+	+	+	+	+
Розвиток сфери послуг	+	+	+		+	+
Розвиток малого бізнесу	+		+			+
Розвиток банківської системи	+	+	+			
Розвиток мережі податкових і митних служб	+	+	+			
Розвиток зовнішньоекономічної діяльності в регіоні	+	+	+	+	+	+

Примітка. * Розроблено автором.

Судячи з наведених вище даних, збільшення попиту на фахівців відбувається здебільшого за рахунок стабільного економічного розвитку регіону, розширення сфер прикладання праці та збільшення кількості господарюючих суб'єктів, що користуються послугами праці фахівців даного професійного спрямування.

Крім цього, ми виокремили основні проблеми професійної підготовки населення аналізованого регіону, що, в свою чергу, негативно впливали на кон'юнктуру професійних сегментів ринку праці. Як свідчить аналіз, проблеми професійної підготовки населення на Полтавщині пов'язані з невідповідністю обсягів підготовки фахівців економічного профілю потребам ринку праці; невизначеністю критеріїв обґрунтування розмірів державного замовлення на підготовку фахівців на контрактній основі; неврахуванням потреб ринку праці у фахівців економічних спеціальностей при видачі ліцензій вищим навчальним закладам на право їх підготовки; відсутністю у молодих фахівців досвіду практичної роботи, що стає перешкодою у їх працевлаштуванні; слабкістю партнерських зв'язків вищих навчальних

закладів, роботодавців і служби зайнятості, що зумовлює труднощі з наданням випускникам вузів місця роботи за набутим фахом.

За результатами аналізу ми також встановили, що основними факторами, які визначали кон'юнктуру ринку праці фахівців торговельно-економічного спрямування на Полтавщині, були:

- обсяги підготовки фахівців у вищих навчальних закладах. Нарощування обсягів підготовки фахівців з вищою економічною освітою за відсутності попиту на них сприяло збільшенню кількості непрацевлаштованих молодих фахівців;

- обсяги перепідготовки фахівців за економічними спеціальностями у закладах післядипломної освіти (друга вища освіта). Неврахування потреб регіону у цих фахівців призвело до перенасичення ринку праці за окремими економічними спеціальностями;

- вивільнення фахівців з підприємств, установ і організацій у ході реорганізації, ліквідації господарюючих суб'єктів і скорочення штатів. За рахунок цього джерела ринок праці поповнився фахівцями з досвідом роботи за

спеціальністю і, відповідно, створив конкуренцію молодим фахівцям при працевлаштуванні;

- вихід на ринок праці економічно не активного населення, яке має вищу економічну освіту. Внаслідок цього створився додатковий тиск на ринок праці;

- стабілізація економічного розвитку регіону, пожвавлення інвестиційної діяльності. Внаслідок активізації цих процесів створюються умови щодо можливості працевлаштування фахівців економічного профілю та зменшення кількості незайнятих фахівців;

- розвиток мережі підприємств, що потребують фахівців економічного профілю. Внаслідок розвитку банківської системи, підприємницьких структур зростає потреба у фахівцях економічного спрямування.

Таким чином, ефективне функціонування регіонального ринку праці фахівців торговельно-економічного спрямування Полтавщини залежатиме від різноспрямованого впливу факторів, що визначають попит і пропозицію праці на цьому ринку. Тому глибокий і всебічний аналіз факторів, які визначають

кон'юнктуру професійних сегментів ринку праці, дасть змогу запропонувати дієві заходи для досягнення збалансованості між попитом і пропозицією праці фахівців.

Однак через динамічні зміни в економіці та на регіональних ринках праці ще й досі не вирішена не лише проблема незбалансованості між попитом і пропозицією праці за професійними сегментами, але й безліч інших проблем. Тому подальші дослідження ринку праці на рівні регіонів повинні спрямовуватися на виявлення факторів формування попиту й пропозиції праці фахівців та їх аналізу у розрізі саме професійних груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дробиш Л. В. Формування та регулювання попиту й пропозиції праці в регіоні (на прикладі фахівців торговельно-економічного спрямування) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.07 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» / Л. В. Дробиш. – Полтава, 2009. – 20 с.

УДК 330.87:303.725.37:338.24

КОРПОРАТИВНІ ІНФОРМАЦІЙНІ СИСТЕМИ: ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ

С. В. Філіна

Нині складно знайти підприємство, на якому в тій або іншій мірі не застосовувалися інформаційні системи (ІС) управління господарською діяльністю. Проте, як правило, комп'ютеризація охоплює лише окремі сфери управління. Через істотну різницю історичних умов розвиток ІС в Україні і на Заході відбувався різними способами. Планова система жорстко регламентувала й розподіляла людські, фінансові, матеріальні ресурси. Через це неринкова економіка не стимулювала керів-

ників підприємств заощаджувати ресурси й оптимізувати матеріальні та фінансові потоки.

У той же час для «західного власника» проблема раціонального управління ресурсами завжди стояла на першому місці. Через ці об'єктивні обставини комп'ютеризація управління на Заході починалася з вирішення завдань управління запасами. У нашій країні ініціаторами впровадження ІС були і залишаються бухгалтерські служби підприємств. Еволюція західних і вітчизняних ІС ілюструє цю